

ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԽԱՐՏԻԱՆ ՄԻ ՀԱՅԱՑՔՈՎ

European
Social
Charter

Charte
sociale
européenne

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Եվրոպական սոցիալական խարտիան և նրա մոնիթորինգային ընթացակարգերը արժեքավոր գործիքակազմ են Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետությունների համար, որպեսզի տեղեկացված լինեն և տիրապետեն լավագույն միջոցներին՝ խարտիայով նախատեսված մարդու իրավունքների ոլորտում որոշումներ կայացնելու համար: Դրանք լավ կառավարման համակարգի տարրերից են, որը պետությունը պարտական է իր իրավասության տակ գտնվող յուրաքանչյուր անձի: Լավ ժողովրդավարական (կամ մասնակցային) կառավարումը փաստարկ է, որպեսզի անդամ պետությունները, որոնք դեռևս չեն վավերացրել վերանայված խարտիան, վավերացնեն այն, ընդունեն խարտիայի հավելյալ, ցանկալի է բոլոր դրույթները և միանան կոլեկտիվ հայցերի ընթացակարգին:

Ջուզեպպե Պալմիսանո, Սոցիալական իրավունքների եվրոպական կոմիտեի նախագահ

Լուսանկարները՝ © Եվրոպայի խորհուրդ

Կազմը և էջադրումը՝ Եվրոպայի խորհրդի Փաստաթղթերի և հրապարակումների հրատարակման բաժին (SPDP)

© Եվրոպայի խորհուրդ, 2020թ հունիս
Տպագրված է Եվրոպայի խորհրդում

Խարտիայով երաշխավորված իրավունքներ

Խարտիայով երաշխավորված իրավունքները վերաբերում են բոլոր անհատներին նրանց ամենօրյա կյանքում՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով խոցելի անձանց և խմբերին:

Բնակարանի իրավունք

- ▶ Իրավական դաշտ՝ ապահովելու համապատասխան ստանդարտի բնակարան (ապահով, առողջ և համապատասխան մակերեսով) (31§1)
- ▶ Իրավական և ընթացակարգային երաշխիքներ վտարման դեպքում (31§1, 31§2)
- ▶ Անօթևանությունը կանխելու և քաղաքականություն և միջոցներ (31§2)
- ▶ Բոլոր անօթևան անձանց համապատասխան ժամանակավոր կացարաններով ապահովում (31§2, 13§4)
- ▶ Համապատասխան որակի և քանակի մատչելի բնակարաններով ապահովում սոցիալական բնակարանային ծրագրերի կամ այլ միջոցներով (31§3)

Առողջության իրավունք

- ▶ Առողջ միջավայրի ապահովում (11§3)
- ▶ Հանրային առողջապահության խթանում առողջապահական կրթության և ստուգումների միջոցով (11§2)
- ▶ Հիվանդությունների և դժբախտ պատահարների կանխարգելում (11§3, 3§2)
- ▶ Համապատասխան և մատչելի առողջապահության ապահովում և արդյունավետ հասանելիություն (11§1)
- ▶ Շտապ բժշկական օգնություն բոլոր կարիք ունեցող անձանց համար, ներառյալ նրանց, ովքեր մշտական բնակություն չունեն (13§1, 13§4)
- ▶ Մայրության պաշտպանվածություն, մայրության պաշտպանվածության առողջապահական ծառայությունների հասանելիություն (11§1, 11§2), կանանց աշխատանքային հարաբերությունների կարգավորում կապված մայրության և մայրության արձակուրդի հետ (8)
- ▶ Ապահով և առողջ աշխատանքային միջավայր (3§1, 3§2, 3§3, 3§4, 2§4)

Կրթության իրավունք

- ▶ Անվճար տարրական և միջնակարգ կրթություն բոլոր երեխաների համար (17§1, 7§3)
- ▶ Մասնագիտական ուղղվածության ուղղորդման անվճար և արդյունավետ ծառայությունների (9)
- ▶ Մասնագիտական ուսուցում (ներառյալ՝ շարունակական ուսուցում), աշկերտություն և բարձրագույն կրթության հասանելիություն՝ հիմնված միայն անհատական ընդունակությունների վրա (10)
- ▶ Հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար հիմնական և մասնագիտական կրթության, ինչպես նաև վ ե ր ա կ ա ն գ ն ո ղ ա կ ա ն ծառայությունների հասանելիություն (15§1, 10§1, 1§4)
- ▶ Լեզուների ուսուցում միգրանտների համար (19§11, 19§12)

Աշխատանքի իրավունք

- ▶ Աշխատանքի հասանելիություն
 - Լիարժեք զբաղվածության քաղաքականություն և միջոցներ՝ աշխատանքի հավասար և արդյունավետ հասանելիության խթանման նպատակով (1§1)
 - Աշխատանքի տեղավորման անվճար ծառայություններ բոլոր աշխատանք փնտրողների համար (1§3) և աշխատանքի

վերականգնման միջոցներ երկարաժամկետ գործազուրկների համար (10§4)

- Հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար վերականգնման (1§4) և հիմնական զբաղվածության (15§2) հասանելիություն
- Աշխատողների համար այլ Կողմ պետություններում եկամտաբեր աշխատանքով զբաղվելու խոչընդոտների վերացում (18)
- ▶ Հավասար հնարավորություններ և հավասար վերաբերմունք կանանց և տղամարդկանց նկատմամբ (1§2, 4§3, 20)
- ▶ Շահագործման արգելում
 - Հարկադիր կամ պարտադիր աշխատանքի արգելում, ազատագրկված անձանց աշխատանքի և տնային աշխատանքի կարգավորում (1§2)
 - 15 տարեկանից ցածր երեխաների աշխատանքի արգելում (7§1)
- ▶ Աշխատանքային կոլեկտիվ հարաբերություններ
 - Արհմիություններ և գործատուների կազմակերպություններ ձևավորելու կամ դրանց միանալու ազատություն, և արհմիությունների գործունեության համար անկախություն և երաշխիքներ (5) և աշխատողների ներկայացուցիչների պաշտպանություն (28)
 - Համատեղ խորհրդակցություններ (6§1), կոլեկտիվ բանակցություններ (6§2), աշխատանքային վեճերի լուծում (6§3) և կոլեկտիվ գործողություններ (6§4)

- Աշխատողների տեղեկացվածություն, խորհրդակցություններ (21) և մասնակցություն աշխատանքային պայմանների և աշխատանքային միջավայրի սահմանման և բարելավման գործընթացին (22)
- ▶ Աշխատողների պաշտպանվածություն
 - Անվտանգ և առողջության համար անվասա աշխատանքային պայմաններ (3), աշխատանքի արդար պայմաններ (2) և արդարացի վարձատրություն (4§1, 4§2, 4§5)
 - Աշխատողների մասնավոր կյանք (1§2), պաշտպանվածություն հետապնդման բոլոր ձևերից (26)
 - 15-18 տարեկան երիտասարդ աշխատողների (7), աշխատող կանանց մայրության դեպքում (8) և ընտանեկան պարտականություններ ունեցող աշխատողների հատուկ պաշտպանվածություն (27)
- ▶ Երաշխիքներ աշխատանքից ազատման դեպքում (4§4, 24, 25, 29, 8§2, 27§3)

Սոցիալական ապահովության իրավունք

- ▶ Աղքատությունից և սոցիալական ա ն ա ր դ ա ր ու թ յ ու ն ի ց պաշտպանվածություն (30)
- ▶ Սոցիալական ապահովության բավարար մակարդակ (12), ներառյալ՝ հավասար վերաբերմունք մի կողմ պետությունից մյուս կողմ պետություն տեղափոխվող անձանց նկատմամբ (12§4)

- ▶ Համապատասխան սոցիալական և բժշկական օգնություն բոլոր կարիք ունեցող անձանց համար (13§1, 13§4)
- ▶ Կարիքների կանխում, վերացում կամ թեթևացում (13§3)
- ▶ Արդյունավետ և պատշաճ որակի սոցիալական ծառայություններ (14) , ներառյալ խորհրդատվություն, տնային օգնություն, հաստատություններում խնամք և այլն
- ▶ Հօգուտ ընտանիքների ուղղված միջոցառումներ (օրինակ ընտանեկան խորհրդատվություն, միջնորդության ծառայություններ, ընտանեկան բռնությունից պաշտպանություն, ընտանեկան նպաստներ), ամուսինների համար հավասար պայմանների ստեղծում, ծնողական իրավունքների պաշտպանություն, երեխաների խնամքի հաստատությունների և ծառայությունների ապահովում (16, 27§1)
- ▶ Ա ն չ ա փ ա հ ա ս ն եր ի պաշտպանվածություն ֆիզիկական և բարոյական վտանգներից, ինչպիսիք են՝ սեռական շահագործումը, թրաֆիկինգիը, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների չարաշահումը, ինչպես նաև վատ վերաբերմունքը և չարաշահումը, ներառյալ՝ մարմնական պատիժը (17)

ինտեգրում և մասնակցություն

- ▶ Հնարավորություն տալ տարեց անձանց հնարավորինս երկար ժամադր պես հասարակության լիարժեք անդամներ՝ համապատասխան ռեսուրսների, ծառայությունների և

հարմարությունների, բնակավայրի և առողջապահության տրամադրման միջոցով, այդ թվում՝ ինստիտուցիոնալ խնամքի և չարաշահումներից պ ա շ տ պ ա ն վ ա ծ ու թ յ ա ն շրջանակներում (23)

- ▶ Հաշմանդամություն ունեցող անձանց համայնքի կյանքում մասնակցությունը խտրականությունը բացառող երաշխիքների ապահովման միջոցով, նրանց առնչվող քաղաքականության մշակմանը նրանց ուղղակի մասնակցություն, նրանց ինքնուրույնությունը մեծացնելու նպատակով տեխնիկական և ֆինանսական օժանդակություն, հ ա դ ո թ դ ա կ ց ու թ յ ա ն , շարժունակության, տրանսպորտի, բնակարանով ապահովման, մշակույթի և ժամանցի հետ կապված ներառական միջոցառումներ (15§3)
- ▶ Տեղեկատվություն և ծառայություններ միգրանտ աշխատողների համար (19§§1-3)
- ▶ Հավասար վերաբերմունք միգրանտ աշխատողների նկատմամբ՝ կապված վարձատրության և աշխատանքային այլ պայմանների, արհմիություններին անդամակցության և կոլեկտիվ գործարքներից ստացվող եկամուտներից օգտվելու, կացության (19§4), ինչպես նաև հարկերի և վճարումների (19§5) և արդարադատության հասանելիության հետ (19§7)

- ▶ Միգրանտ աշխատողների ընտանիքների վերամիավորում (19§6) և չարտաքսվելու երաշխիքներ (19§8)

Խտրականության բացառում

Խարտիայով նախատեսված իրավունքները պետք է երաշխավորվեն բոլոր շահագրգիռ անձանց, այդ թվում և օրինականորեն բնակվող և/կամ աշխատող օտարերկրացիներին, առանց որևէ հիմքով, ինչպես ռասայի, մաշկի գույնի, սեռի, տարիքի, լեզվի, կրոնի, քաղաքական կամ այլ կարծիքի, ազգային կամ սոցիալական ծագման, առողջության, ազգային փոքրամասնության պատկանելության, ծննդյան կամ այլ կարգավիճակի, ներառյալ՝ հաշմանդամության, խտրականության (E):

Սոցիալական իրավունքների եվրոպական կոմիտե

Սոցիալական իրավունքների եվրոպական կոմիտեն (հետայսու՝ «Կոմիտե») որոշումներ է կայացնում Խարտիային, ներպետական օրենքների և պրակտիկայի համապատասխանության վերաբերյալ: Նրա անկախ տասնհինգ անդամներն ընտրվում են Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի կողմից վեցամյա ժամկետով և մեկ անգամ վերընտրվելու իրավունքով: Կոմիտեն իր որոշումները կայացնում է երկու ընթացակարգով՝ զեկույցների ընթացակարգով և կոլեկտիվ բողոքների ընթացակարգով:

Զեկույցների ընթացակարգը

Խարտիայի կողմ պետությունները կանոնավոր կերպով ներկայացնում են զեկույց, թե ինչպես են իրենք իրականացնում Խարտիայի դրույթները: Յուրաքանչյուր զեկույց վերաբերում է Խարտիայի ընդունված մի շարք դրույթների:

Կոմիտեն ուսումնասիրում է իրավիճակը համապատասխան երկրներում և որոշում՝ արդյոք տվյալ իրավիճակը համահունչ է Խարտիային, թե՛ ոչ: Կոմիտեի «եզրակացությունները» հրապարակվում են ամեն տարի:

Եթե պետությունը գործողություններ չի ձեռնարկում Կոմիտեի այնպիսի որոշումների կապակցությամբ, ըստ որոնց առկա է Խարտիայի դրույթներին անհամապատասխանություն, ապա Նախարարների կոմիտեն կարող է հանձնարարական ներկայացնել տվյալ պետությանը՝ հորդորելով փոխել իրավիճակը օրենքում և/կամ գործնականում: Նախարարների կոմիտեի աշխատանքը մշակվում է Կառավարական հանձնաժողովի կողմից, որի կազմի մեջ են մտնում Խարտիայի կողմ պետությունների կառավարություններից ներկայացուցիչներ, և որին աջակցում են Եվրոպայի գործատուների կազմակերպությունները և արհմիությունները՝ ներկայացնող դիտորդներ:

Կոլեկտիվ բողոքների ընթացակարգը

Խարտիայի Լրացուցիչ արձանագրության համաձայն, որն ուժի մեջ է մտել 1998թ.-ին, ներպետական արհմիությունները և գործատուների կազմակերպությունները, ինչպես նաև որոշ եվրոպական արհմիություններ և գործատուների կազմակերպություններ (Արհմիությունների եվրոպական

համադաշնություն (ԱԵՀ), Եվրոպական բիզնեսի համադաշնություն, (Նախկինում՝ UNICE) և Գործատուների միջազգային կազմակերպություն (ԳՄԿ), և որոշ միջազգային ՀԿ-ներ իրավունք ունեն բողոք ներկայացնել Կոմիտեն Ֆարտիայի խախտումների վերաբերյալ: Բացի այդ, ներպետական ՀԿ-ները կարող են բողոք ներկայացնել, եթե տվյալ պետությունը համապատասխան հայտարարություն է անում:

Բողոքը պետք է ներառի տեղեկություններ, որոնք փաստում են, որ դիմումատու կազմակերպությունը համապատասխանում է Արձանագրության պահանջներին, և այնտեղ պետք է նշված լինի այն պետությունը, որի նկատմամբ ներկայացվել է բողոքը, ինչպես նաև Ֆարտիայի այն դրոյթները, որոնք ենթադրաբար խախտվել են և որոնք վերաբերյալ բերվել է բողոքը՝ համապատասխան օժանդակող բացատրությունների և փաստաթղթերի հետ մեկտեղ:

Բողոքը պետք է կազմվի անգլերեն կամ ֆրանսերեն լեզվով, իսկ ներպետական կազմակերպությունների դեպքում՝ համապատասխան պետության պաշտոնական լեզվով (լեզուններով):

Կոմիտեն քննում է բողոքը, և երբ և եթե բողոքը հայտարարվում է ընդունելի, սկսվում է գրավոր ընթացակարգով կողմերի միջև կարծիքների փոխանակում: Կոմիտեն կարող է հանրային լուսնաբեր անցկացնելու որոշում ընդունել բողոքի քննության ընթացքում: Կոմիտեն

վերջնական որոշում է կայացնում ըստ գանգատի էության, որն այնուհետև ուղարկվում է բողոքի կողմերին և Նախարարների կոմիտեն գեկույցի տեսքով, որը հանրայնացվում է չորս ամսվա ընթացքում:

Եթե Կոմիտեն գտնում է, որ տեղի է ունեցել Ֆարտիայի խախտում, ապա Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեն առաջարկում է պատասխանող պետությանը նշել, թե ինչ միջոցներ են ձեռնարկվել իրավիճակը Ֆարտիային համապատասխանեցնելու ուղղությամբ: Այն ընդունում է բանաձև և անհրաժեշտության դեպքում կարող է տվյալ պետությանն հանձնարարել կոնկրետ միջոցներ ձեռնարկել իրավիճակը Ֆարտիայի պահանջներին համապատասխանեցնելու նպատակով:

**Տարբեր պետություններում
Ֆարտիայի կիրառման
արդյունքները**

Մոնիթորինգային համակարգի գործածման արդյունքում պետությունները փոփոխություններ են կատարում իրենց օրենսդրություններում և/կամ պրակտիկայում՝ իրավիճակը Ֆարտիայի պահանջներին համապատասխանեցնելու նպատակով: Այդ արդյունքների մանրամասները (և ընթացիկ զարգացումները) ներկայացված են Երկրների համապատասխան տեղեկատվական թերթիկներում, որոնք հասանելի են հետևյալ ինտերնետային կայքում՝ www.coe.int/socialcharter

Լրացուցիչ տեղեկություններ Խարտիայի մասին՝

- ▶ Սոցիալական խարտիայի ինտերնետային կայքում ներառված են մասնավորապես բոլոր ներպետական գեկույցները, Սոցիալական իրավունքների եվրոպական կոմիտեի եզրակացությունները և որոշումները և երկրների մասին տեղեկատվական թերթիկները,
- ▶ Խարտիայի HUDOC տվյալների շտեմարանը (<http://hudoc.esc.coe.int>) և ամփոփագիրը թույլ են տալիս ծանոթանալ Կոմիտեի նախադեպային իրավունքին,
- ▶ գրականության ցանկ, որը մշտապես թարմացվում է:

Եվրոպական սոցիալական
խարտիայի վարչություն

Մարդու իրավունքների և
իրավունքի գերակայության
գլխավոր տնօրինություն

F-67075 Strasbourg Cedex

- ▶ Էլ. փոստ՝ social.charter@coe.int
- ▶ Վեբկայք՝ www.coe.int/socialcharter
- ▶ Թվիթեր՝ [@social_charter](https://twitter.com/social_charter)

Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետությունները և Եվրոպական սոցիալական խարտիան

առ 2020թ.-ի 0 հունիս

Անդամ պետություններ	Ստորագրում	Վավերացում	Կոլեկտիվ բողոքների ընթացակարգի ընդունում
Ալբանիա	21/09/1998	14/11/2002	
Անդորա	04/11/2000	12/11/2004	
Հայաստան	18/10/2001	21/01/2004	
Ավստրիա	07/05/1999	20/05/2011	
Ադրբեջան	18/10/2001	02/09/2004	
Բելգիա	03/05/1996	02/03/2004	23/06/2003
Բոսնիա և Հերցեգովինա	11/05/2004	07/10/2008	
Բուլղարիա	21/09/1998	07/06/2000	07/06/2000
Խորվաթիա	06/11/2009	26/02/2003	26/02/2003
Կիպրոս	03/05/1996	27/09/2000	06/08/1996
Չեխիայի Հանրապետություն	04/11/2000	03/11/1999	04/04/2012
Դանիա *	03/05/1996	03/03/1965	
Էստոնիա	04/05/1998	11/09/2000	
Ֆինլանդիա	03/05/1996	21/06/2002	17/07/1998 X
Ֆրանսիա	03/05/1996	07/05/1999	07/05/1999
Վրաստան	30/06/2000	22/08/2005	
Գերմանիա *	29/06/2007	27/01/1965	
Հունաստան	03/05/1996	18/03/2016	18/06/1998
Հունգարիա	07/10/2004	20/04/2009	
Իսլանդիա	04/11/1998	15/01/1976	
Իռլանդիա	04/11/2000	04/11/2000	04/11/2000
Իտալիա	03/05/1996	05/07/1999	03/11/1997
Լատվիա	29/05/2007	26/03/2013	
Լիխտենշտեյն	09/10/1991		

Անդամ պետություններ	Ստորագրում	Վավերացում	Կողմնորոշված բողոքների ընթացակարգի ընդունում
Հիտվա	08/09/1997	29/06/2001	
Լյուքսեմբուրգ	*	11/02/1998	10/10/1991
Մալթա	27/07/2005	27/07/2005	
Մոլդովայի Հանրապետություն	03/11/1998	08/11/2001	
Մոնակո	05/10/2004		
Մոնթենեգրո	22/03/2005	03/03/2010	
Նիդեռլանդներ	23/01/2004	03/05/2006	03/05/2006
Նորվեգիա	07/05/2001	07/05/2001	20/03/1997
Լեհաստան	25/10/2005	25/06/1997	
Պորտուգալիա	03/05/1996	30/05/2002	20/03/1998
Ռումինիա	14/05/1997	07/05/1999	
Ռուսաստանի Դաշնություն	14/09/2000	16/10/2009	
Սան Մարինո	18/10/2001		
Սերբիա	22/03/2005	14/09/2009	
Սլովակիայի Հանրապետություն	18/11/1999	23/04/2009	
Սլովենիա	11/10/1997	07/05/1999	07/05/1999
Իսպանիա	23/10/2000	06/05/1980	
Շվեդիա	03/05/1996	29/05/1998	29/05/1998
Շվեյցարիա	06/05/1976		
Հյուսիսային Մակեդոնիա	27/05/2009	06/01/2012	
Թուրքիա	06/10/2004	27/06/2007	
Ուկրաինա	07/05/1999	21/12/2006	
Միացյալ Թագավորություն	*	07/11/1997	11/07/1962
Երկրների թիվը	47	2 + 45 = 47	9 + 34 = 43

Թավազիր ամսաթվերը համապատասխանում են 1961թ.-ի Խարտիայի ստորագրման կամ վավերացման ամսաթվերին, իսկ մյուսները՝ 1996թ. վերանայված Խարտիայի ստորագրման կամ վավերացման ամսաթվերին:

* Պետություններ, որոնց կողմից Խարտիայի վավերացումն անհրաժեշտ է, որպեսզի ուժի մեջ մտնի 1991թ.-ի Փոփոխող արձանագրությունը: Գործնականում, Նախարարների կոմիտեի ընդունած որոշման համաձայն այս Արձանագրությունն արդեն կիրառվում է:

X Պետություն, որը ճանաչել է ներպետական չԿ-ների՝ իր դեմ .

կողմնորոշված բողոք բերելու իրավունքը: Այդուսակը մշտապես թարմացվում է Խարտիայի վեբկայքով՝ www.coe.int/socialcharter

Եվրոպական սոցիալական խարտիան, որն ընդունվել է 1961թ.-ին և վերանայվել 1996թ.-ին, Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի երկնամանակն է տնտեսական և սոցիալական իրավունքների ոլորտում: Այն երաշխավորում է մարդու իրավունքների լայն շրջանակ կապված աշխատանքի, բնակարանի ապահովման, առողջապահության, կրթության, սոցիալական պաշտպանվածության և բարեկեցության հետ:

Համաեվրոպական մակարդակում որևէ այլ իրավական գործիք չի տրամադրում սոցիալական իրավունքների այնպիսի ընդգրկուն և լիարժեք պաշտպանություն, ինչպես նախատեսված է Խարտիայով:

Ուստի Խարտիան դիտարկվում է որպես Եվրոպայի սոցիալական սահմանադրություն և էական բաղադրիչ է մայրցամաքի մարդու իրավունքների կառուցման գործում:

www.coe.int/socialcharter

www.coe.int

Եվրոպայի խորհուրդն առաջատարն է մայրցամաքում մարդու իրավունքներով զբաղվող կազմակերպությունների շարքում: Եվրոպայի խորհրդին անդամակցում են 47 պետություններ, այդ թվում՝ Եվրոպական միության բոլոր անդամ պետությունները: Եվրոպայի խորհրդի անդամ բոլոր պետությունները միացել են Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիային՝ որպես մարդու իրավունքների, ժողովրդավարության և իրավունքի գերակայության պաշտպանությանը միտված միջազգային պայմանագրի: Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը վերահսկում է Կոնվենցիայի իրագործումն անդամ պետություններում:

European
Social
Charter

Charte
sociale
européenne

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE